

Мидляр А.К., Батьшева В.И.

Винницкий торгово-экономический институт

Киевского национального торгово-экономического университета

СТРАТЕГИЧЕСКИЕ НАПРАВЛЕНИЯ УЛУЧШЕНИЯ УПРАВЛЕНИЯ МАТЕРИАЛЬНО-ТЕХНИЧЕСКОЙ БАЗОЙ ПРЕДПРИЯТИЯ

Аннотация

В статье приведены меры повышения эффективности управления материально-технической базой предприятия. Рассмотрены основные направления формирования стратегии развития предприятия. Исследованы составляющие элементы формирования стратегии и весомые факторы, влияющие на ее выбор. Представлены задачи планирования МТБ на предприятия. Предложено создавать стратегию развития МТБ на предприятии в виде планов.

Ключевые слова: материально-техническая база предприятия, стратегия, эффективность управления, элементы материально-технической базы, план материально-технического обеспечения.

Midlyar A.K., Batysheva V.I.

Vinnitsa Trade and Economic Institute

Kyiv National Trade and Economic University

STRATEGIC DIRECTIONS OF IMPROVING THE MANAGEMENT OF MATERIAL AND TECHNICAL BASE OF THE ENTERPRISE

Summary

In the article contains steps about improving the efficiency of material and technical base (MTB) of enterprise. Was considered the main directions of development strategy of the enterprise. Was investigated the structure elements of strategy formation and important factors that influence on its choice. Was presented the objectives of planning MTB at the enterprise. Was proposed to create the strategy of development MTB at the enterprise in a plans.

Keywords: material and technical base of enterprise, strategy, elements of material and technical base, plan of logistics.

УДК 369.5

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ НЕДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Міндова О.І.

Академія фінансового управління

У статті представлено критичний огляд представлених в економічній літературі підходів до визначення дефініції «фінансові ресурси». Окреслено особливості кругообігу та узагальнено визначення поняття фінансових ресурсів недержавних пенсійних фондів.

Ключові слова: фінансові ресурси, недержавний пенсійний фонд, пенсійні внески, пенсійні кошти, пенсійний капітал, пенсійні активи, пенсійні виплати.

Постановка проблеми. Протягом останнього десятиріччя в наукових і політичних колах західних держав та країн з транзитивною економікою розгорнулися дискусії щодо реформування систем пенсійного забезпечення. У центрі дискусій пошук найефективніших страхових методів та механізмів; створення багаторівневих взаємодоповнюючих та взаємопов'язаних пенсійних систем; активне залучення до участі приватного сектору та самих застрахованих до фінансування пенсійних витрат; залучення до процесу колективного та особистого пенсійного страхування осіб, зайнятих на тіньовому ринку праці; створення комплексних інститутів соціального захисту населення похилого віку.

Реформування пенсійного забезпечення в Україні обумовлене низкою об'єктивних чинників, головними з яких є: демографічна криза (дисбаланс), малий розмір пенсійних виплат, постійно зростаючий дефіцит Пенсійного фонду України. Ефективним шляхом подолання зазначених проблем є розвиток системи недержавного пенсійного

забезпечення. Вивчаючи набутки розвинених країн з впровадження недержавного пенсійного забезпечення приходимо до висновку, що найбільш системно функціонуючими фінансовими посередниками, які здатні мобілізувати необхідні обсяги довгострокових фінансових ресурсів та трансформувати їх в інвестиційний ресурс є недержавні пенсійні фонди (далі НПФ). При цьому слід наголосити на складності та багатогранності процесу управління фінансовими ресурсами НПФ, що потребує комплексного підходу, який передбачає нерозривну єдність активів і пасивів, які є взаємозалежними та взаємообумовленими. В аспекті зазначеної проблематики особливої актуальності набуває вдосконалення механізму залучення і використання фінансових ресурсів НПФ.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Визначальний вклад у розвиток теорії і методології функціонування сучасних пенсійних систем загалом та діяльності НПФ зокрема здійснили вітчизняні та зарубіжні вчені: Є. Григоренко, В. Ємець, М. Карлін,

Н. Ковальова, Д. Котляр, Л. Кривенко, Е. Лібанова, І. Новікова, М. Свердел, Р. Сіржук, Ю. Смоляр, А. Федоренко, В. Бончик, Е. Бронштейн, Ф. Буус, П. Гусева, Е. Девіс, А. Жарков, С. Кесслер, Дж. Тоблер, А. Тулов, К. Функе, Г. Хендрікс, Т. Хест, І. Цисар, К. Чурсіна, Ю. Якубов та ін. Фундаментальні наукові результати, які дозволили досягти чіткого осмислення науково-методологічних засад управління фінансовими ресурсами підприємств, закладено у працях класиків світової та вітчизняної науки, зокрема: О. Василюком, Т. Генібергом, М. Міллером, В. Опаріним, А. Поддерьогінім, П. Самуельсоном, Ф. Фабозці, О. Хотомлянським, У. Шарпом та іншими.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Високо оцінюючи наукові напрацювання вітчизняних і зарубіжних вчених, слід зауважити, що під час дослідження формування механізму залучення і використання фінансових ресурсів, мало приділено уваги визначенню єдиного тлумачення дефініції фінансових ресурсів НПФ і це питання досі є дискусійним.

Мета статті. На основі критичного аналізу підходів різних авторів до тлумачення сутності фінансових ресурсів запропонувати уточнення до дефініції фінансових ресурсів НПФ.

Виклад основного матеріалу дослідження. У діючих законодавчих та нормативних актах в Україні термін «фінансові ресурси» використовується досить часто, але у кожному випадку відсутнє його тлумачення. Щодо визначення сутності фінансових ресурсів серед вчених-економістів і практиків також немає єдиної точки зору, спостерігається досить різне її пояснення.

У Фінансово-економічному словнику фінансові ресурси визначаються як «сукупність коштів, що перебувають у розпорядженні держави та суб'єктів господарювання і є їх джерелом виробничого і соціального розвитку» [5, с. 496]. У Економічному енциклопедичному словнику фінансові ресурси трактуються як «сукупність грошових коштів, створених у процесі формування, обміну, розподілу (в т. ч. перерозподілу) і використання валового внутрішнього продукту різними економічними суб'єктами» [10, с. 509].

На думку О. Василюка, фінансові ресурси завжди виступають у грошовій формі [2, с. 84]. Іншу позицію з цього питання займає В. Опарін, який виділяє грошову та матеріалізовану форми фінансових ресурсів. Вчений визначає фінансові ресурси як «сукупність коштів, що спрямовуються на формування активів» [11, с. 79]. При вкладанні в активи фінансові ресурси змінюють грошову форму на матеріальну. На нашу думку позиція В. Опаріна є вірною та вважаємо, що ідентифікація фінансових ресурсів з грошовими засобами або грошовими коштами значно локалізує зміст фінансових ресурсів, оскільки: фінансові ресурси матеріалізуються в активи на певний проміжок часу, відповідно, у разі реалізації активів через певний проміжок часу фінансові ресурси знову набудуть грошової форми. Беручи до уваги зміну форм фінансових ресурсів в процесі їх кругообігу, В. Опарін називає фінансові ресурси динамічними поняттями та пропонує розрізняти початкові та прирощені фінансові ресурси – отримані суб'єктом господарювання у результаті його діяльності у формі чистого доходу – прибутку [11, с. 79].

Прихильником підходу тлумачення фінансових ресурсів як «сукупності грошових коштів в фондованій формі» є О. Василюк, який зазначає, що «не всі кошти можуть бути фінансовими ресурсами, а лише ті з них, які об'єднані у фонди коштів» [2, с. 75].

Одні автори при формулюванні дефініції фінансових ресурсів розкривають джерела їх формування. Так, В. Глущенко та В. Лобас визначають фінансові ресурси як «всі джерела коштів, акумульовані для формування необхідних активів» [1], Л. Меренкова – як «грошові доходи і надходження з власних та позикових джерел», Д. Матвійчук – як «грошові кошти, які є сукупністю власних, позичених та залучених грошових доходів та надходжень» [8] тощо. Інші автори більше уваги приділяють конкретизуванню форм фінансових ресурсів. Так, С. Юрій та В. Федосов зазначають, що фінансові ресурси є «матеріальними носіями фінансових відносин, і набувають особливих різноманітних форм у вигляді доходів, нагромаджень, відрахувань і надходжень» [12, с. 19].

Беручи до уваги все вище зазначене, то до сьогодні в економічній науці не сформовано єдиної загальноприйнятої думки щодо визначення сутності фінансових ресурсів. Фінансові ресурси трактуються як: сукупність грошових коштів, які є у розпорядженні; грошовий капітал, який використовується для формування активів; грошові кошти, що акумульовані в фондах цільового призначення; сукупність грошових коштів в фондованій та нефондованій формах тощо. В окремих визначеннях відзначаються джерела формування, форми та цільове призначення фінансових ресурсів та їх розпорядників.

Розглядаючи сутність фінансових ресурсів необхідно відмітити, що дефініція цього поняття для різних суб'єктів господарювання має свої специфічні риси. Щодо фінансових ресурсів недержавних пенсійних фондів автори наукових праць використовують різні терміни, такі як: «пенсійні ресурси», «пенсійні активи», «пенсійні кошти», «пенсійні накопичення», «пенсійний капітал» та інші.

Н. Ковальова пропонує дефініцію «пенсійні накопичення» яку розтлумачує як «цільове формування коштів для споживання у старості», а також виділяє основні особливості пенсійних накопичень порівняно із заощадженнями інших видів: «їх довгостроковість та поступовість використання після настання визначеного моменту часу (як правило, пенсійного віку), дуже низька вірогідність того, що ці кошти можуть бути вилучені з обігу протягом періоду свого акумулювання» [6, с. 7-8].

В. Матвеев уточнює, що пенсійні накопичення являють собою «сукупність коштів, що обліковуються на індивідуальному пенсійному рахунку, сформована за рахунок страхових внесків та доходу від їх інвестування». Дослідник відмічає, що частина пенсійних накопичень вкладена у державні боргові зобов'язання, тож безпосередньої участі в інвестиційному процесі не приймає. Інша частина пенсійних накопичень, яка використовується на фінансування інвестицій, є «пенсійним капіталом» [7].

Т. Грянченко користується терміном «пенсійні ресурси», розуміючи під ним «економічні ресурси суспільства, які відновлюються за рахунок пенсійних відрахувань, заощаджень, інвестицій пенсійних накопичень, обігу пенсійного капіталу тощо» [4].

Ю. Вітка застосовує термін «пенсійні активи», під яким пропонує розуміти «грошові кошти учасників НПФ». Проаналізувавши трактування понять «пенсійні активи» та «пенсійні кошти» дослідниця дійшла висновку, що за змістом ці поняття є тождесними [3].

О. Мелешко дещо уточнює трактування поняття «пенсійні активи» – це «грошові кошти учасників НПФ, вкладені в різноманітні фінансові інструменти» [9].

Закон України «Про недержавне пенсійне забезпечення» від 09.07.2003 р. № 1057-IV (редакція від

20.07.2014 р.) містить визначення понять «пенсійні кошти» та «пенсійні активи». Стаття 1 Закону визначає, що пенсійні кошти – це «сума грошових зобов'язань пенсійного фонду перед його учасниками, страхової організації перед застрахованими особами згідно з договорами страхування довічної пенсії або банківської установи перед вкладниками, які відкрили пенсійні депозитні рахунки».

У ст. 1 Закону визначено поняття «одиниця пенсійних активів» – показник системи персоніфікованого обліку, який застосовується для визначення суми пенсійних коштів, що належать учасникові пенсійного фонду та обліковуються на його індивідуальному пенсійному рахунку в пенсійному фонді.

У ст. 1 Закону також наводиться визначення поняття «пенсійні активи» – «активи пенсійного фонду, страхової організації, банківської установи, сформовані відповідно до цього Закону, за рахунок яких здійснюються пенсійні виплати».

У ч. 3 ст. 6 Закону зазначено, що «активи пенсійного фонду формується за рахунок внесків до пенсійного фонду (пенсійних внесків) та інших надходжень до пенсійного фонду», у ч. 1 ст. 47 – «до складу активів пенсійного фонду належать: активи в грошових коштах; активи в цінних паперах; інші активи згідно із законодавством», у ч. 1 ст. 48 – «пенсійні активи, що накопичуються у пенсійному фонді, можуть бути використані виключно для цілей інвестиційної діяльності фонду, виконання зобов'язань фонду перед його учасниками та оплати витрат, пов'язаних із здійсненням недержавного пенсійного забезпечення».

Спираючись на результати аналізу змісту, який вкладається в поняття можна сміливо заявити, що доволі часто виникає певна плутанина при їх застосуванні.

Щоб уникнути появи таких робіжностей в тлумаченні, на нашу думку, необхідно розглядати фінансові ресурси недержавних пенсійних фондів як явище динамічне, що прямопропорційно залежить від стадій життєвого циклу недержавного пенсійного фонду.

Основними завданнями НПФ як соціально-фінансового інституту є формування, збереження та примноження пенсійних накопичень учасників фонду та підтримка здатності виконувати свої зобов'язання перед ними в будь-який момент. Відповідно діяльність НПФ у сфері управління фінансовими ресурсами включає три взаємо-пов'язані напрями: 1) формування фінансових ресурсів шляхом залучення пенсійних внесків; 2) примноження фінансових ресурсів за рахунок інвестування пенсійних активів; 3) використання фінансових ресурсів для виконання зобов'язань НПФ.

В економічній літературі механізм управління фінансовими ресурсами розглядається як сукупність основних елементів впливу на процес розробки і реалізації управлінських рішень у сфері формування, розподілу та використання фінансових ресурсів.

Відповідно, фінансові ресурси надходять до НПФ у формі пенсійних внесків від вкладників, які обліковуються на індивідуальних пенсійних ра-

хунках учасників. Сукупність пенсійних внесків на індивідуальному пенсійному рахунку та інвестиційного доходу від розміщення внесків на фінансовому ринку становить пенсійні накопичення окремого учасника НПФ. Загальний обсяг пенсійних накопичень, а також нерозподілений інвестиційний прибуток НПФ, являють собою пенсійні кошти НПФ. Частина пенсійних коштів спрямовується на виконання поточних зобов'язань із здійснення пенсійних виплат. Інша частина пенсійних коштів, яка становить пенсійний капітал НПФ, спрямовується на формування пенсійних активів (рис. 1).

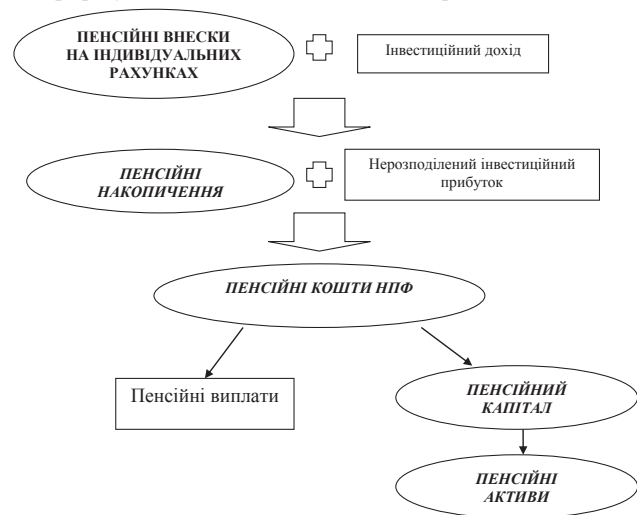

Рис. 1. Кругообіг фінансових ресурсів недержавних пенсійних фондів

Таким чином, в процесі недержавного пенсійного забезпечення відбувається кругообіг фінансових ресурсів НПФ, в якому відбувається трансформація таких форм фінансових ресурсів: пенсійні внески, пенсійні накопичення, пенсійні кошти, пенсійний капітал, пенсійні активи, пенсійні виплати.

Висновки. Спираючись на отримані результати дослідження, слід вимітити, що фінансові ресурси є поняттям динамічним і їх вивчення має відбуватися в процесі безперервного кругообігу (на кожному етапі життєвого циклу НПФ), що характеризується зміною форми фінансових ресурсів.

Зауважимо, що фінансові ресурси НПФ можуть набувати таких форм, як: пенсійні внески, пенсійні накопичення, пенсійний капітал, пенсійні активи, пенсійні виплати тощо. Кожне із визначень має своє тлумачення, підміна чи ототожнення понять є негативним явищем, що може призвести до хибного розуміння фінансового механізму недержавного пенсійного забезпечення в цілому.

Отже, найбільш вичерпним, на нашу думку, є наступне визначення фінансових ресурсів НПФ: це пенсійні накопичення учасників фонду, які формуються з зовнішніх ресурсів, що представлені пенсійними внесками вкладників та внутрішніх ресурсів, що становить інвестиційний прибуток, які сумарно становлять пенсійні активи з метою отримання пенсійних виплат відповідно до умов договору.

Список літератури:

1. Балабанов И.Т. Основы финансового менеджмента. Как управлять капиталом / И.Т. Балабанов. – М.: Финансы и статистика, 1996. – 692 с.
2. Василик О.Д. Теорія фінансів: Підручник/ О.Д. Василик. – К.: Вид-во НІОС, 2000. – 416 с.
3. Вітка Ю.В. Цивільно-правові аспекти управління активами у сфері недержавного пенсійного забезпечення / Ю.В. Вітка// Наукові записки НаУКМА: Збірник наукових праць. – 2006. – Т. 53. – С. 110-114.

4. Грянченко Т.В. Формирование модели экономического механизма воспроизводства пенсионных ресурсов. Автореф. дис канд. экон. наук: 08.00.01/ Т.В. Грянченко. – Пенза, 2007. – 25 с.
5. Загородній А.Г. Фінансово-економічний словник/ А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк. – Львів: Видавництво національного університету «Львівська політехніка», 2005. – 714 с.
6. Ковальова Н.М. Механізм державного регулювання інвестиційної діяльності пенсійних фондів. Автореф. дис. канд. экон. наук: 08.02.03/ Н.М. Ковальова. – НДЕІ М-ва економіки України. – К., 2005. – 18 с.
7. Матвеев В.А. Совершенствование методологии оценки эффективности инвестирования пенсионных накоплений. Автореф. дис... канд. экон. наук: 08.00.10 / В.А. Матвеев. – Нижегородский государственный университет им. Н.И. Лобачевского. – Нижний Новгород, 2007. – 23 с.
8. Матвійчук Д.О. Теоретичні основи формування фінансових ресурсів підприємства в сучасних умовах господарювання/ Д.О. Матвійчук // Вісник Хмельницького національного університету. – 2008. – № 5. – Т. 2. – С. 80-82.
9. Мелешко О.В. Особливості структури активів і пасивів недержавних пенсійних фондів та їх відображення в економічному балансі / О.В. Мелешко // Економіка: проблеми теорії та практики: збірник наукових праць. – Випуск 250: В 9 т. – Т. V. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2009. – С. 1147-1151.
10. Мочерний С.В. Економічний енциклопедичний словник: у 2-х т. – Т. 2: О-Я/ С.В. Мочерний, Я.С. Ларіна, О.А. Устенко, С.І. Юрій. / За ред. С.В. Мочерного. – Львів: Світ, 2006. – 568 с.
11. Опарін В.М. Фінанси (Загальна теорія): Навч. посібник / В.М. Опарін. – 2-ге вид., доп. і перероб. – К.: КНЕУ, 2002. – 240 с.
12. Фінанси: Підручник / За ред. С.І. Юрія, В.М. Федосова. – К.: Знання, 2008. – 611 с.

Миндова Е.И.

Академия финансового управления

ФИНАНСОВЫЕ РЕСУРСЫ НЕГОСУДАРСТВЕННОГО ПЕНСИОННОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ

Аннотация

В статье представлен критический обзор представленных в экономической литературе подходов к определению дефиниции «финансовые ресурсы». Определены особенности круговорота и обобщено определение понятия финансовых ресурсов негосударственных пенсионных фондов.

Ключевые слова: финансовые ресурсы, негосударственный пенсионный фонд, пенсионные взносы, пенсионные средства, пенсионный капитал, пенсионные активы, пенсионные выплаты.

Mindova H.I.

Academy of Financial Management

FINANCIAL RESOURCES OF THE NON-STATE PENSION SYSTEM

Summary

The critical review of the approaches to definition of «financial resources» in economic literature is presented in the article. Features of circulation are defined and the definition of the concept of financial resources of non-state pension funds is generalized.

Keywords: financial resources, non-state pension funds, pension contributions, pension funds, pension funds, pension assets, pension payments.